

VISIEDOCUMENT januari 2020

Inspecteur-generaal Thierry GILLIS en adjunct-Inspecteur-generaal Johan DE VOLDER

Samenvatting**VAARWEL, POLITIE VAN GISTEREN
WELKOM, POLITIE VAN MORGEN!***PLEIDOOI VOOR MEER SAMENWERKING EN
INFORMATIE-UITWISSELING TUSSEN EN MET POLITIEDIENSTEN
EN VOOR EEN BETERE CONTROLE OP DE POLITIEDIENSTEN*

Samenwerking en informatie-uitwisseling tussen en met politiediensten was niet steeds een succesverhaal. Hieromtrent kan worden verwezen naar het Heizeldrama, de feiten gepleegd door de bende van Nijvel, de misdaden van Dutroux en meer recent de aanslagen gepleegd op de luchthaven van Zaventem en in het metrostation Maalbeek. Herhaaldelijk werd vastgesteld dat de samenwerking en informatie-uitwisseling niet altijd optimaal verliepen. Deze drama's gaven evenwel vaak aanleiding tot het formuleren en uitvoeren van verbeterpunten. De Wet op het politieambt, de Wet op de geïntegreerde politie en de Algemene Nationale (politie) Gegevensbank hebben hun bestaan te danken aan de vaststelling dat bepaalde structuren en systemen in het verleden niet naar behoren functioneerden.

Het verleden leert ons derhalve dat overheden wel degelijk maatregelen nemen, maar ook dat zij vaak pas in actie komen naar aanleiding van rampen, ernstige disfuncties of zware gerechtelijke feiten die de publieke opinie sterk beroeren.

In deze snel veranderende maatschappij moet iedere zichzelf respecterende organisatie permanent nagaan hoe haar toekomst er zal uitzien. De Algemene Inspectie heeft vanuit haar takenpakket ter zake een rol te spelen naar het begeleiden van de Federale en de Lokale Politie toe. Het is derhalve legitiem om de vraag te stellen hoe de Belgische politie haar taken succesvol kan blijven uitvoeren vanuit het oogpunt van samenwerking en informatie-uitwisseling, met een bijzondere aandacht voor het democratisch gehalte van de politie.

Uit diverse studies blijkt alvast dat er een duidelijke nood is aan betere samenwerking en meer informatie-uitwisseling. Vanwaar deze vaststelling? Enerzijds slaagt het traditionele politiewerk er steeds moeilijker in om tegemoet te komen aan de noden van een moderne maatschappij, onder meer door de enorme evolutie op het vlak van informatietechnologie. Anderzijds blijft het verwachtingspatroon bij de overheden en de burger t.o.v. de politie stijgen. Tenslotte blijft de zware en georganiseerde criminaliteit groeien en wordt de politie geconfronteerd met nieuwe tendensen zoals cybercriminaliteit, digitalisering, globalisering van de criminaliteit en dergelijke.

Meer dan ooit zal het optreden van de politie afhangen van het beeld waarover zij beschikt. Maar beschikt de politie wel over voldoende informatie? Werkt zij voldoende samen? Verschaft de overheid de politiediensten voldoende mogelijkheden die leiden tot meer en betere samenwerking?

Op de vraag of politiediensten anno 2019 inzetten op samenwerking en het uitwisselen van informatie is het antwoord éénduidig positief; de voorbeelden ervan zijn legio.

Zo kan er verwezen worden naar het bestaan van multidisciplinaire platforms zoals het OCAD¹, de PIU² en het MIK. Daarnaast bestaan er overlegorganen zoals het NAMB³ en het Strategisch Comité en een Coördinatiecomité voor inlichtingen en veiligheid, organen waar tussen meerdere diensten overleg wordt gepleegd. Maar ook de arrondissementscellen die strijden tegen de sociale fraude, kunnen hier als voorbeeld worden aangehaald. Op het vlak van de strijd tegen het terrorisme en gewelddadig radicalisme mogen de LIVC's⁴ en de LTF'en⁵ niet worden vergeten. Ook het Centrum voor Cybersecurity België verdient hier te worden vermeld door de coördinerende rol die het in deze materie uitoefent. Het is onbegonnen werk de overige ontelbare samenwerkingsvormen hier te beschrijven.

De wil tot samenwerking is er, en toch kan het beter! In een recente studie, van vier commissarissen van politie in het kader van de opleiding die leidt tot het behalen van het directiebrevet, werden acht bestaande samenwerkingsvormen tegen het licht gehouden. Het gaat om de volgende diensten:

- Het ARIEC⁶ (Belgisch) Limburg;
- Het ARIEC Antwerpen;
- Het RIEC⁷ (Nederlands) Limburg;
- Het PAALCO⁸ Namen;
- Het MIK⁹;
- Het FJC¹⁰ (Belgisch) Limburg;
- Het KALI-team¹¹;

---

¹ Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse.

² De Passenger Information Unit.

³ Nationale Autoriteit Maritieme Beveiliging.

⁴ Lokale Integrale Veiligheidscellen.

⁵ Local taskforces.

⁶ Arrondissementeel Informatie- en Expertise Centrum. Het voorkomen en aanpakken van georganiseerde criminaliteit enkel via strafrechtelijke weg is niet langer afdoende. De veiligheidsketen heeft nood aan een geïntegreerde benadering waarbij de traditionele repressieve aanpak (via politie en parket) complementair dient te zijn met een bestuurlijke en fiscale aanpak. Een ARIEC fungeert als bovenlokaal meldpunt en kennis- en expertisecentrum inzake een bestuurlijke aanpak van de georganiseerde criminaliteit. Het biedt ook steun bij de afhandeling en coördinatie van individuele dossiers waarbij een geïntegreerde aanpak van de georganiseerde criminaliteit zich opdringt. Het ARIEC doet dit door het rond de tafel te brengen van diverse actoren, zoals de gemeente, Lokale Politie, Federale Politie, inspectiediensten, het openbaar ministerie of publieke en private partners.

⁷ Regionaal Informatie en Expertise Centrum. De Nederlandse expertisecentra ondersteunen partners bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Hun doel is de overheid en de maatschappij weerbaarder te maken en samenwerking te stimuleren om zo ondermijning van de samenleving tegen te gaan.

⁸ Pour Une Approche Administrative de la Criminalité Organisée. Het PAALCO heeft dezelfde doelstellingen als de Vlaamse en Nederlandse tegenhangers.

⁹ Het Maritiem Informatiekruispunt vormt de facto de dienst 101 van de Noordzee. Samen met het MRCC (Maritiem Reddings- en Coördinatiecentrum in Oostende), de facto de dienst 100 van de Noordzee, maken zij deel uit van de Belgische Kustwacht. Het MIK wordt gevormd door de scheepvaartpolitie, de douane, de marine en de FOD mobiliteit.

¹⁰ Het Family Justice Center is het sluitstuk van de ketenaanpak rond intra-familiaal geweld. hulpverleningsorganisaties, politie en justitie zitten samen onder één dak, zodat ze intra-familiaal geweld geïntegreerd en gezamenlijk kunnen aanpakken.

¹¹ Het 'Kali-team' verwijst naar een hindoegodin die boze geesten bestrijdt maar ook naar de Colombiaanse stad Cali waar drugskartels erin slaagden op alle niveaus te infiltreren. Dit team werd opgericht in het kader van het stroomplan, bestaande uit meerdere diensten, met het oog op het bestrijden van drugsbendes in Antwerpen en omgeving. Zie https://www.gva.be/cnt/dmf20180221_03369248/stroomplan-voorgesteld-kaliteam-moet-antwerpse-drugsmaffia-bestrijden, geconsulteerd op 06.08.2020.

- Het LIVC-R¹² Vlaanderen.

Daaruit komen een aantal interessante conclusies naar voor. Zo is het belangrijk dat de leiding van een organisatie een beleid voert waar wordt ingezet op samenwerking: “onbekend maakt immers onbemind”. Samenwerkingsvormen blijven gestaag in aantal stijgen en ontstaan meestal vanuit een groeïende behoefte van het terrein. Er bestaat geen algemene basistekst die de samenwerking en de informatie-uitwisseling regelt voor alle vormen van samenwerking, wat door de werkvloer als een duidelijk gebrek wordt ervaren. Dit geldt ook voor de eenvormigheid inzake de verwerking van gegevens: ofwel wordt er gebruik gemaakt van een gemeenschappelijke databank, werd een eigen systeem ontwikkeld, dat van een andere dienst gebruikt ofwel is er geen systeem. Er is dus nood aan één informatieplatform met één wettelijke basis. Belangrijk is ook de vaststelling dat veel samenwerkingsvormen niet structureel gefinancierd worden, wat hun bestaan in het gedrang brengt. Ook verdient het aanbeveling te beschikken over een interne coördinator, want samenwerkingsvormen zonder functioneren minder goed. Er moet ook worden ingezet op nieuwe structuren, systemen en plannen. Zo wordt er gepleit voor het creëren van ‘veiligheidshuizen’ die op lokaal, provinciaal en gewestelijk of federaal vlak het veiligheidsbeleid aansturen en coördineren, wat nu vaak ontbreekt. Ook moeten er meer partners betrokken worden bij het veiligheidsbeleid.

De oproep van deze vier auteurs staat niet op zich. Zo pleitte de parlementaire onderzoekscommissie opgericht n.a.v. de aanslagen op 22 maart 2016 in Zaventem en Maalbeek op meerdere vlakken voor meer samenwerking en informatie-uitwisseling, aangezien een integrale aanpak volgens de commissie ontbrak. Ook de magistratuur is vragende partij.

Reeds op 01 september 2017, naar aanleiding van de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Brussel, pleitte procureur-generaal Johan Delmulle voor de oprichting in ieder gerechtelijk arrondissement van een ‘Joint-Intelligence Center’. Ook de regering Michel heeft meerdere voorstellen gelanceerd, onder meer de oprichting van een ‘kruispuntbank veiligheid’. De oproep vanuit het werkveld is dus duidelijk: zet in op meer samenwerking en informatie-uitwisseling!

Het is evenwel moeilijk om een concrete rode lijn terug te vinden in al deze voorstellen. Daarom pleit de Algemene Inspectie er voor om deze problematiek op een meer systematische manier aan te pakken door te zorgen voor een duidelijk kader.

- Dit kan onder meer door ervoor te zorgen dat er een globaal beeld komt van de samenwerking en informatie-uitwisseling. Wie wisselt actueel met wie welke informatie uit en waar is er ruimte voor meer samenwerking? Doel is om te komen tot een ‘informatiekadaster’ om een inzicht te verkrijgen in de manier waarop overheids- en andere instanties informatie verzamelen, beheren, verwerken, rapporteren en al dan niet uitwisselen, alsook om na te gaan hoe en met wie de bestaande uitwisseling kan worden verbeterd of kan worden georganiseerd.
- Bestaande samenwerkingsregels bemoeilijken de informatie-uitwisseling aangezien zij verschillend zijn. Er is behoefte op het terrein om te komen tot één globaal wettelijk kader, dat niettemin voldoende soepel moet zijn om samenwerkingsvormen ‘à la carte’ mogelijk te maken. Deze samenwerkingsvormen moeten bovendien structureel gefinancierd worden.

¹² De Lokale Integrale Veiligheidscel LIVC vormt een multidisciplinair platform waar de diensten van het lokaal bestuur, lokale sociaal-preventieve organisaties en politiediensten samenzitten over de concrete casusgerichte aanpak van geradicaliseerde individuen. De oprichting van de LIVC-structuur en de uitwisseling van informatie binnen het LIVD vinden we terug in het federaal actieplan radicalisme (Plan R). Zie <https://www.besafe.be/nl/veiligheidsthemas/radicalisme/actieplan-radicalisme-plan-r>

- Beleidsplannen moeten op een hoger niveau worden getild. Dit kan, bv. wat het niveau politiezone en provincie betreft, door onder meer Zonale en Provinciale Integrale Veiligheidsplannen op te stellen, die de Zonale en Provinciale Veiligheidsplannen moeten vervangen. De complexiteit en verwevenheid van het veiligheidsvraagstuk noodzaken inderdaad een uitbreiding naar en een rechtstreekse betrokkenheid van niet-politionele partners. Waarom kunnen de douane, de sociale inspectiediensten, de economische inspectie en anderen niet betrokken worden bij het opstellen van deze plannen?
- Het is evident dat een dergelijke grote werf met de nodige omzichtigheid moet worden aangepakt. Het kan niet de bedoeling zijn een 'big-brotherstaat' op te richten. De democratische controle op de samenwerkingsvormen en de informatie-uitwisseling moet derhalve worden versterkt. Vertrekkend vanuit een overeenstemming met het recht moeten actuele principes inzake onder meer respect voor de privacy, afdoende motivering en proportionaliteit dan ook in toekomstige wetgeving van toepassing blijven.
- Om te komen tot een 'samenwerkingscultuur' is het noodzakelijk dat de opdrachtbrief van de politionele mandatarissen meer aandacht moet besteden dan actueel het geval is aan samenwerking en informatie-uitwisseling. Dit kan dan worden afgetoetst op het ogenblik dat het mandaat wordt geëvalueerd.
- Samenwerkingsvormen moeten structureel financieel worden ondersteund. Zoniet zullen bestaande samenwerkingsvormen, zoals de ARIEC's, verdwijnen en zullen er geen nieuwe ontstaan. Ook moet duidelijk worden gemaakt dat de veiligheid van de burgers alleen echt kan worden gegarandeerd indien de politiediensten over specialisten en moderne gespecialiseerde apparatuur beschikken. En ja, dit is niet goedkoop...
- De samenwerking en informatie-uitwisseling moeten beter worden verkocht. Wie geen publiciteit maakt verkoopt niets! Dus over succes moet beter worden gecommuniceerd.

De vaststelling wordt telkens opnieuw gemaakt: in een informatiemaatschappij waar veranderingen steeds sneller gaan, dient ook de politie te evolueren. Alles is dus met alles verbonden. Dat blijkt ook uit de Vlaamse regeringsverklaring van september 2019 waar sprake is van een Minister van Justitie en Bestuurlijke Handhaving en een Vlaamse Handhavingsdienst. In de Vlaamse regeringsverklaring wordt er, opnieuw, ingezet op het belang van het uitwisselen van informatie: *"De Vlaamse overheid is gebaat bij een vlotte informatie-uitwisseling met de federale inlichtingen- en veiligheidsdiensten, maar ook met de lokale overheden."*

Dit alles leidt tot de conclusie dat ook de politie het vermogen moet hebben om versneld te veranderen, zo niet zal zij aan relevantie en legitimiteit verliezen. **Het komt evenwel de politieke overheid toe om het kader te creëren dat de politie moet toelaten om zich aan te passen aan nieuwe realiteiten.**

Het is tijd dat de overheid opnieuw een grote stap voorwaarts zet m.b.t. de mogelijkheden tot samenwerking en informatie-uitwisseling, zoals zij reeds in het verleden bewezen heeft daartoe in staat te zijn. Inderdaad, door de invoering van de Wet op het politieambt begin de jaren '90 van vorige eeuw werd er voor de toenmalige politiediensten (rijkswacht, gemeentepolitie en gerechtelijke politie) voorzien in eenvormige richtlijnen van toepassing bij elk politieoptreden, welke ook de dienst was die optrad. Hoewel dit anno 2020 als de evidentie zelve wordt beschouwd,

was een dergelijke stap toentertijd allesbehalve vanzelfsprekend aangezien elke politiedienst over een eigen regelgeving en cultuur beschikte! We moeten dus ‘back to the future’. Laat ons de beweging uit het verleden opnieuw maken voor een betere samenwerking en informatie-uitwisseling in de toekomst!

Meer samenwerking en meer informatie-uitwisseling zullen onmiskenbaar leiden tot een politie die een grotere impact zal hebben op de samenleving, dit aangezien de informatie waarover de politie zal beschikken zal toenemen. Maar wil de samenleving dit eigenlijk wel? *“There is a paradox in the fact that a democratic society needs protection both by police and from police.”*¹³

James Madison verwoordde het tijdens zijn USA-presidentschap van 1809 tot 1817 als volgt: *“The government must be able to control the governed and also control itself.”* Enerzijds betekent dit, zoals al uitgebreid hiervoor werd uiteengezet, dat de overheid de politie het wettelijke kader en de middelen moet geven om haar rol van beschermer in een veranderende wereld volop te kunnen spelen. Anderzijds moet dezelfde overheid ervoor zorgen dat deze versterkte politie ook meer en beter zal gecontroleerd worden. En ook daar wringt anno 2020 het schoentje.

Reeds actueel zijn de bestaande controleorganen zoals het COC, het Comité P en de Algemene Inspectie niet bij machte om de hen toebedeelde taken op een kwaliteitsvolle manier uit te oefenen, niet alleen door een gebrek aan middelen, maar ook door het feit dat een centraal integriteitsbeleid binnen de politie ontbreekt. In dit verband kan bv. worden verwezen naar een gebrek aan vooruitgang inzake de problematiek om politiefunctionarissen na hun aanwerving beter te gaan controleren¹⁴.

We pleiten er derhalve met aandrang voor dat de bevoegde autoriteiten in een nabije toekomst de nodige aandacht zouden besteden aan een verbeterde samenwerking met en door de politiediensten.

Want de democratie van morgen wordt vandaag gecreëerd of zoals John Calvin Maxwell het verwoordde: *“A lack of realism in the vision today costs credibility tomorrow.”*¹⁵

Johan DE VOLDER
Adjunct-Inspecteur-generaal

Thierry GILLIS
Inspecteur-generaal

¹³ Gary T. Max, “Police and democracy”, The Encyclopedia of Democracy, 1995, zie <http://web.mit.edu/gtmarx/www/poldem.html>.

¹⁴ T. Gillis en J. De Volder, “Eens integer, altijd integer?”, Algemene Inspectie van de Federale politie en van de Lokale Politie, zie <https://www.politie.be/aigpol/nl/nieuws/eens-integer-altijd-integer>, 2019.

¹⁵ Quote van John Calvin Maxwell, Amerikaans auteur van boeken rond leiderschap.

